

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationum// Roberti Bel-//larmini Politiani,// Societatis
lesv// De Controversiis// Christianae Fidei, Adver-//sus
huius temporis Haereticos,// Tomus ...**

De Sacramento Evcharistiæ - Sex Libris Explicata

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1589]

VD16 B 1603

VII. De materia Eucharistiæ; sitné azimo pane, an fermentato
Sacramentum conficiendum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-54113](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-54113)

uenit speciebus, quàm corpori Christi. Deinde in aliis Sacramentis licet concurrant signum externum, & virtus operatiua, tamen nemo vnquam dixit, Sacramentum esse virtutem operatiuam, vt est in signo, sed è contrario signum, vt est operatiuum; & ratio est, quia in definitione Sacramenti signum est tanquam genus, virtus operatiua, vt differentia: semper autem genus ponitur primo loco, deinde differentiam instrumentis etiam naturalibus, nemo dicit gladium esse vim sciendendi in ferro existentem, sed esse ferrum habens sciendendi virtutem. Ita igitur Sacramentum Eucharistiæ sunt species corpus Domini continentis, nõ corpus Domini sub speciebus, si propriè loqui velimus.

Sexta propositio: Ratio sacrificij, necnon pignoris, et alimenti diuini, magis conuenit corpori Domini, et est sub speciebus, quàm speciebus, et continent corpus Domini. Ratio perspicua est: nam quod offertur Deo Patri, nõ sunt species panis, sed id, quod in cruce fuerat oblatum: & similiter pignus amoris, & alimentum non in significatione, sed in re ipsa consistunt.

CAPVT SEPTIMVM.

De materia Eucharistiæ, sitne azymo pane, an fermentato Sacramentum conficiendum.

SEQVITVR nunc, vt materiam Sacramenti huius explicemus: de qua satis constat inter nos, & aduersarios, panem triticeum, & vinum ex vite ad materiam assumendum esse. sed duæ restant controuersia. VNA circa panem, ALTERA circa vinum.

PRIOR controuersia est, vtum panis azymus, an fermentatus esse debeat: quæ sanè controuersia circa annum Dni M. LIII. est exorta, vt Leo Papa IX. testatur in epistola ad Michaëlem Episcopum Constantinopolitanum, cap. 5. tunc enim primùm Græci reprehendere cœperunt Latinos, quod azymum panem in Sacramento Eucharistiæ assumerent, unde etiam azymitas nos vocare ausi sunt; in qua sententia ad hanc vsque diem perseverant. Siquidem in censura, quam nuper edidit Hieremias Constantinopolitanus Patriarcha ad Confessionem Lutheranorum, cap. 10. quod est de Cena Domini, affirmat Christum fermentatum panem consecrasse, nec posse in azymo hoc Sacramentum confici, quod azymus

mus non sit verus panis, quodque azyma ad Iudaismi figuras pertineant.

Hæretici autem Lutherani, & Zvingliani non disputant de necessitate fermenti (quippe res etiam longè grauiores pro adiphoris habent) tamen, & verbis, & factis Græcorum consuetudinem Latinorum consuetudini anteponunt, atque fermentatum panem aptiorem esse censent ad Sacramentum conficiendum, quàm azymum. Nam IN PRIMIIS Illyricus cum suis collegis centuria vndecima, capite octauo, describit schisma Græcorum, & Latinorum propter quæstionem de azymo, sed ita describit, vt satis aperte victoriam Græcis tribuat. DEINDE Ioannes Calvinus libro quarto Institutionum, capite decimo septimo, §. 43. tria dicit. PRIMO, non multum referre azymone, an fermentato vtamur. SECUNDO addit, ex historiis constare, vsque ad tempora Alexandri Papæ totam Ecclesiam pane fermentato vsam. TERTIO, dicit Alexandrum Papam instituisse, vt in azymo Sacramentum conficeretur, idque eum fecisse, non alia ratione, nisi vt nouo illo spectaculo populum in admirationem traheret; vbi satis aperte vsus azymorum reprehēdit. Martinus Kemnitius in secunda parte Examinis Concilij Tridentini sessione vicesima secunda, capite septimo, Caluino assentitur, perinde esse vt azymo, vel fermentato, sicut proinde est vt vino albo, vel rubro. DENIQUE Caluinistæ, fermentato pane vtuntur Græcorum more, quod certè non facerent, nisi morem illum meliorem esse iudicarent.

Quia verò præcipuum fundamentum, tum Latinorum, tum Græcorum, est factum Christi (neque enim dubitari potest, quin illud sit melius, & faciendum, quod Christus fecit) idè ista quæstio ab alia pendet, vtum Dominus Sacramentum instituerit primo die azymorum, quâdo fermentum inueniri non poterat in omnibus finibus Israël, an verò ante eum diem. Si enim Dominus Sacramentum instituit in primo die azymorum, certum erit, azymo pane vsus fuisse in eiusmodi institutione. Nam Exod. 12. & 13. præcipitur sub pœna mortis, ne fermentatus panis inueniatur in domibus, aut in vilo alio loco filiorum Israël. Si alio tempore instituit, res non erit omninò certa.

S. THOMAS in 4. dist. 11. q. 2. artic. 2. q. 3. scribit, quocunq; tempore Christus Sacramentum instituerit, semper posse conuinci

uinci in azymo Sacramentum institutum fuisse. Nam ante Sacramenti institutionem Pascha manducauit, vt omnia Euangelia testantur; Pascha autem sine azymis manducari non poterat, vt patet ex cap. 12. Exodi.

Et quidem sanctus Thomas rectè iudicauit, ab immolatione Paschæ incipere vsus azymorum, sed tamen Græci nonnulli ex doctioribus contrà sentiunt, potuisse antequam immolationem Paschæ, licet vsus azymorum in reliquo vici non anteuertetur. Itaq; EUTHYMIUS in commentatio capitis vicefimi sexti Matthæi, & post eum NICEPHORUS libro primo, histor. cap. 28. dicunt, Christum comedisse suum Pascha legale ante primum diem azymorum, & idè manducasse quidem agnum Paschalem eo ritu, quem lex præscribebat, id est, cum azymis, & ceteris rebus necessariis: tamen tæcna legali finita, dimissis azymis rediisse ad panem cõmuniem, quo vesci licebat, quia nondū aduenerant dies azymorum, & proinde in pane cõmuni, id est, fermentato Sacramentum instituisse. Duo em præcepta distincta de azymo inueniuntur. VNUM, vt agnus Paschalis cum azymis comedatur. ALTERVM, vt septem diebus sola azyma edantur in quouis conuiuio. Dominus igitur ex Græcorū sententia seruauit primum præceptū, quia ad illud obligabatur, cum agnum manducare vellet: secundū non seruauit, quia nondū venerat tempus, quo illud obligare inciperet. Quare necessariò quæstio ista disputanda est de tempore, quo Christus Sacramentum instituit, vt nullum omninò Græcis effugium relinquatur.

Sunt igitur de præsentī quæstione sententiæ quatuor. PRIMA est Græcorum, qui affirmant, Dominum manducasse suum Pascha, & Sacramentum instituisse die 13. seu luna 13. mensis primi: sequenti autem die post Christi mortem ad occasum solis, incepisse tempus Paschale Iudæorum, & fermenti abiectioem. Ita docent Euthymius, & Nicephorus supra citati.

Est enim OBSERVANDVM apud Hebræos menses omnes numerari à nouilunio, & idem esse apud eos primam lunam, secundam lunam, &c. & primum diem mensis, secundū diem mensis, &c. Porro secundū legem Exod. 12. die 14. primi mensis, id est, die 14. à nouilunio, post solis occasum, incipiebant dies azymorum, & durabant septem diebus, id est, vsque ad diem 21. inclusiue. Qui omnes dies erant Paschales, & azymorum

morum dies vocabantur, tamen primus & vltimus, id est, XV. & XXI. solierant solennes, & festiui, ita vt non liceret in eis opera seruilia facere, vt patet Leuit. 23. Dicunt ergo Græci feria quinta in Cœna Domini fuisse diem XIII. mensis apud Hebræos; & proinde nondum incœpisse tempus azymorum: feria autem sexta, in qua Dominus mortuus est, dicunt fuisse prophanum, non festiuum: sed illo ipso die post occasum solis incœpisse tempus azymorum, quia ille erat dies XIV. & postea die Sabbati fuisse XV. diem, & solennissimum.

SECUNDA sententia est Ruperti in commentario Leuitici, capite vicesimo tertio, & Matthæi capite vicesimo sexto, vbi docet Hebræos, ex quadam traditione Patrum suorum, nunquam solitos fuisse celebrare duos dies festos continuos, & ideo quando festum azymorum occurrebat feria sexta, ex illa traditione differri solitum in Sabbatum sequens, sic tamen, vt celebratio Paschæ nunquam mutaretur. Ex quo colligit eo anno, quo Dominus mortuus est, die Iouis fuisse quidem XIV. lunam, contra Græcorum opinionem, & illo ipso die ad vesperam, tum Dominum, tum Hebræos comedisse suum Pascha: diem autem Veneris non fuisse festum azymorum, sed diem prophanum, vt etiam Græci volunt; sed prophanum fuisse, quia secundum prædictam traditionem dilatatum fuerit illud festum in diem Sabbati.

Hæc sententia Ruperti non solum falsa mihi videtur, sed etiam non responderet ad potissimum Græcorum fundamentum. Nam si dies azymorum incipiebant die Sabbati; ergo die Iouis ad vesperam post agnum Paschalem manducatum cum pane azymo licebat ex sententiâ Græcorum, redire ad fermentatum, & illo vti toto sequenti die: non ergo conuinci potest Sacramentum in azymo pane institutum secundum Rupertii sententiam, nisi prius ostendatur, cum immolatione agni quancumque illa fieret, incœpisse vsum azymorum per septem dies continuandum.

TERTIA sententia est Pauli Burgensis in additione ad Lyrano in commentario capitis vicesimi sexti Matthæi, quem auctorem multi recentiores sequuntur. Et in iis est Calvinus, qui in illud Matthæi vicesimo sexto: *Scitis quia post biduum, &c.* ita hanc sententiam defendit, vt dicat nullo cavillo posse eludi eius argumenta. Hæc sententia non differt à sententia Ruperti, nisi in eo, quod Rupertus dicebat ex tradi-

E e e tione

tione maiorum differri festum azymorum aliquādo in diem sequentem, celebrationem autem Paschæ nunquam mutari. Burgensis autem dicit utrumque differri, & inde colligitur eo anno, quo Dominus mortuus est, Hebræos manducalium suum Pascha die Veneris ad vesperam, Christum autem die Iouis ad vesperam.

Ceterum hæc etiam sententia non probatur. Sciendum est enim mutationem illam dierum apud Hebræos ex traditione Patrum, quæ à multis annis viguit, & modò viget, non sic esse intelligendam, quasi dies XV. lunæ, seu mensis aliquādo occurrat die Veneris, & ipsi tunc transferat festum in diem 16. id est, in Sabbatum: id enim falsum est, & absurdissimum. Sed qui Kalendaris præsumunt apud Hebræos, ita accommodant nouilunia, præsertim initio anni, ut nunquam acciderent diem primum, & consequenter diem 15. primi mensis esse feria 2. vel 4. vel 6. & hoc est quod ipsi לא בדר פסחא, vulgò dicunt, id est, contingit Pascha die 2. 4. & 6. Neq; videtur in ista consuetudo: neq; pugnat apertè cum lege præcipiente festum azymorum celebrari die 15. mensis. Neq; enim lex loquitur de die 15. secundum calculum astronomicum, paucissimorum, sed secundum computum communem & vulgarem Kalendariorum totius populi: secundum computum autem vulgarem communium Kalendariorum, semper illud servatur, ut festum azymorum agatur die 15. mensis. Neq; ablimilis est apud nos consuetudo, qui pro termino Paschali habemus lunam 14. post æquinoctium vernum, & tamen in æquinoctio, & in ipsa luna 14. inveniendis, non observamus motum verum solis, & lune, sed observamus dies in Kalendario notatos, qui non rarò non nihil discrepant à vero motu: sed aliter fieri non potest, si certa aliqua regula tenenda est. Immo ante correctionem Kalendarij Gregorij XIII. iussu factam, distabat dies æquinoctij in Kalendario positus ab æquinoctio vero totis decem diebus, & nouilunia in Kalendario notata distabant quinque diebus à veris nouiluniis, & tamen melius erat Kalendarium illud quamvis incorrectum sequi, quam nullam habere communem regulam festorum inveniendorum. Ex quo sequitur, quod si tempore Christi fuisset tale Kalendarium, quale modò Hebræi habent, non fuisset licitum, nec liberum vlli aliter festos dies celebrare, nec etiã præteritu errantis Kalendarij: alioqui debuisset quisq; sibi suum Kalendarium.

lendarium fabricare, & suo modo numerare dies mensium, quod intolerabile fuisset, & apertè malum, & illicitum.

Quare posita hac sententia, necessariò dicendū esset Christum manducasse agnum Paschalem die 13. mensis, vt dicunt Græci, idq; fecisse, non vt mutaret ordinem festorum, sed vt quoquomodo (licet extra tempus) manducaret agnum Paschalem, quia sequenti die erat moriturus, & nō poterat cum ceteris agnum comedere: proinde nō tenebatur ad vsu azymorum (nisi in comestione agni Paschalis) quia nondum venerant dies azymorum: & idcirco potuisse in fermentato Sacramentum instituere. Vides igitur ex hac sententia fundamentum Ecclesiæ Latinae funditus tolli.

QUARTA sententia est communis Theologorum in 4. distinct. II. Christum Sacramentum instituisse illo ipso tempore, quo secundum legem, & secundum Hebræorum (qui tunc vivebant) consuetudinem abiiciebatur fermentum ex toto Israele, ita vt non licuerit vllō modo eo vti: qui erat dies mēsis primi XIV. illo enim die ad vesperam inchoabantur dies azymorum, & sequens dies XV. erat dies solēnis azymorum. Que sententia verissima est, & sola Græcos euidenter conuincit: quocirca breuiter probanda est, & simul omnes aliæ refellendæ.

CAPVT OCTAVVM.

Probatnr Christum instituisse Sacramentum 14. die mensis secundum legem, & secundum morem Hebræorum.

HIC probatur ex textu omnium quatuor Evangelistarum. Matthæus cap. 26. sic ait: *Prima die azymorum, accesserunt discipuli ad Iesum, dicentes; Vbi vis paremus tibi comedere Pascha?* Marcus cap. 14. *Prima autem die azymorum, quando Pascha immolabant.* Luc. cap. 22. *Venit dies azymorum, in qua necesserat occidi Pascha.* Hæc loca refellunt tres superiores sententias.

Ac PRIMVS Græcorum error manifestè refellitur: nusquam enim in tota Scriptura dies primus azymorum dicitur dies XIII. mensis, sed solū XIV. vel XV. vt patet ex lib. Exod. cap. 12. & 13. & Leuit. cap. 23. ex Num. cap. 28.

Ecc 2 Respon-